

Piłkarze o wybitnych umiejętnościach gry 1x1 stanowią o wartości zespołu.

Andrzej Szwarc

Zależności pomiędzy skutecznością działania w małych grach i grze rzeczywistej u młodocianych piłkarzy

Celem pracy było zbadanie zależności między ekspercką oceną kompetencji do gry a skutecznością w grach 1x1 i 2x2 u 16 piłkarzy reprezentacji Polski do lat 15. Przydatność do gry właściwej oceniali niezależni eksperci, a na skuteczność działań indywidualnych i grupowych wskazywały rezultaty małych gier. Stwierdzono, że gracze o wysokiej skuteczności działania indywidualnego posiadają również wysokie dyspozycje do sprawnego współdziałania w grach 2x2 oraz w grze rzeczywistej.

SŁOWA KLUCZOWE: piłka nożna – działania indywidualne
– działania zespołowe – ocena zawodnika.

Współczesna gra w piłkę nożną stawia coraz wyższe wymagania odnośnie dyspozycji psychofizycznych, niezbędnych, aby piłkarz mógł sprostać obciążeniu

Z Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku.

fizycznemu i napięciu psychicznemu w walce sportowej oraz skutecznie działać w sytuacjach nagłych, zaskakujących. Wśród tych dyspozycji za fundamentalną uważa się **skuteczność działań indywidualnych** (2-4, 6), znajdującą wyraz zwłaszcza w **grze 1x1** – w sytu-

acji, kiedy cele graczy przeciwnych drużyn są niezgodne. W ataku składają się na nią reakcje i działania zawodnika posiadającego piłkę, mające mu zapewnić oswobodzenie się od rywala i nieskrępowaną realizację zadań gry, natomiast w obronie – zachowania skierowane przeciwko graczowi z piłką, zmierzające do jej odebrania lub wybicia (6).

Gracze, którzy odznaczają się wysoką skutecznością w grze 1x1, stanowią o wartości zespołu, gdyż mogą w znaczący sposób wpływać na jego dokonania. Zgodne współdziałanie podczas gry sprawia, że ogólny jego efekt jest większy niż suma pojedynczych działań piłkarzy. Stan ten **Z. Naglak** (1) wiąże ze „*zjawiskiem potęgowania się jakości w wyniku współpracy*”. **Piłkarz sprawniej działający w grze 1x1 powinien więc być skuteczniejszy w działaniach grupowych.**

Powyższą tezę poddałem weryfikacji, badając siłę korelacyjnego związku pomiędzy wygrywaniem przez młodych piłkarzy gier 1x1 oraz ich skutecznością w grach 2x2 i grach meczowych (rzeczywistych).

Metoda badań

Badania przeprowadzono w marcu 2005 roku na boisku piłkarskim AWFIS w Gdańsku. Objęto nimi 16 chłopców – reprezentantów Polski w piłce nożnej do lat 15, uczestniczących w tygodniowym zgrupowaniu szkoleniowym.

W **pierwszym dniu** badań oceniano skuteczność działań indywidualnych piłkarzy w grach 1x1 (łącznie po 30 gier dla każdego gracza; czas gry

60 sekund; pole gry 15x20 m; bramki 1x0,5 m). Celem gry było zdobycie jak największej liczby punktów-bramek (trafienie w słupek lub poprzeczkę zaliczano jako bramkę) i uniemożliwienie przeciwnikowi zdobycia punktów (strzelenia bramki oraz trafienia w poprzeczkę lub słupek). Po stracie punktu grę wznawiano od bramki (w innym przypadku z miejsca opuszczenia przez nią pola gry); gracz obrony mógł wycofywać się najwyżej do środka pola gry.

Na podstawie wartości wskaźników **skuteczności gry** (różnicy pomiędzy liczbą punktów uzyskanych we wszystkich grach – zdobytych w ataku i straconych w obronie) ustalono **ranking graczy**.

Następnego dnia oceniano skuteczność działań zawodników w grach 2x2. W tym celu skompletowano 8 dwuosobowych drużyn. Wykorzystano tu wspomnianą wcześniej listę rankingową. W pierwszej drużynie znaleźli się: 1. i 2. gracz z listy, w drugiej – 3. i 4., w trzeciej – 5. i 6. itd. W systemie „każdy z każdym” (mecz i rewanż) zespoły rozegrały po 14 gier.

Czas gry 120 sekund; pole gry 20x30 m z wyznaczoną strefą, w której nie mogli znajdować się obrońcy – półkole o promieniu 3 m; małe bramki 1x0,5 m. Cel, zasady i ocena gry były podobne jak w grach 1x1. Na podstawie wyników gier ustalono **ranking zespołów**.

Następnie, niezależnie od siebie 3 **trenerów-ekspertów** ustaliło **listę rankingową graczy** według ich **kompetencji piłkarskich** (dyspozycji sprawn-

ściowych oraz umiejętności technicznych i taktycznych, użytecznych w grze i stopnia ich wykorzystania) w oparciu o ocenę działań atakujących i obronnych w trakcie gry właściwej (4 mecze sparingowe).

Trenerzy wypełniali specjalny arkusz obserwacyjny, na którym szacowali w skali od 0 do 5 punktów (0 – bardzo źle, 1 – raczej źle, 2 – słabo, 3 – tak sobie, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze) działania indywidualne i grupowe (łącznie 12 elementów) oraz dokonywali ogólnej oceny gracza w skali od 0 do 10 punktów.

W zakresie **działań indywidualnych w obronie** pod uwagę wzięto: odbiór piłki przez wyprzedzenie (wślizg i inne sposoby), odbiór piłki w grze 1x1, natomiast **w ataku** zdobywanie bramek, uderzenia piłki umożliwiające zdobycie bramek, prowadzenie piłki – zdobywanie pola (gra pod presją przeciwnika, 1x1), prowadzenie – utrzymanie piłki.

W zakresie **działań grupowych w obronie** uwzględniono: „podwojenie” po stracie piłki, „skracanie i zawężanie” pola gry, asekurację partnera i przekazywanie przeciwnika, zaś **w ataku**: za-

słony (zastawianie) w strefie zagrożenia bramki, przepuszczanie piłki i stwarzanie wolnych pól, zmiany pozycji z partnerem (krzyżowe, równoległe) i zdobywanie pozycji.

Wszystkie trzy rankingi skorelowano ze sobą i obliczono współczynnik R Spearmana (5).

Omówienie wyników badań

Z danych przedstawionych w tabeli 1 wynika, że eksperckie oceny wykazały dużą zbieżność z listą rankingową piłkarzy utworzoną na podstawie wyników gier 1x1. W dwóch przypadkach zgodność (badani – K.T., S.Ł.) była pełna, zaś pozycje 12 kolejnych graczy odbiegały o nie więcej niż 3 miejsca. Wartość współczynnika korelacji rang Spearmana równa 0,86 oznacza, że zachodziła tu statystycznie istotna zależność ($p < 0,01$). Również ranking zespołów dwuosobowych wskazał na ścisłą współzależność między osiągnięciami indywidualnymi a grupowymi (wartość współczynnika korelacji R równa 0,88 potwierdza siłę tego powiązania na poziomie istotności $p < 0,01$). W badanej

Tabela 1

Miejsce badanych na liście rankingowej sporządzonej według oceny eksperckiej oraz skuteczności w grach 1x1 i 2x2

Rodzaj gry	Badany															
	BM	BK	CR	DP	GD	JP	JM	JN	KP	KA	KT	KT	SŁ	TR	PD	AK
właściwa	10	12	16	8	11	5	3	4	9	7	15	1	6	3	12	14
1x1	7	16	14	11	12	8	2	1	10	3	15	4	6	5	9	13
2x2	4	7	5	8	8	4	1	1	6	2	7	2	3	3	6	5

grupie istniała więc wyraźna zależność między skutecznością w grach 1x1 oraz 2x2 a ekspercką oceną kompetencji gracza w grze właściwej. Można zatem przypuszczać, że **piłkarz, którego cechuje wysoka skuteczność w grze 1x1, będzie odznaczał się wysokimi zdolnościami współdziałania w grze właściwej.**

Wskazuje to na potrzebę zwrócenia baczniejszej uwagi – w procesie selekcji i szkolenia utalentowanej młodzieży piłkarskiej – na przejawy zdolności do działań indywidualnych oraz wczesnego ich rozpoznawania i kształtowania. Otwierają one bowiem drogę do pełnego rozwoju piłkarskiego dzięki łatwiejszemu osiągnięciu wysokich kompetencji w działaniach zespołowych. Odpowiedzią na

wymagania współczesnej piłki nożnej jest wszechstronnie wyszkolony piłkarz.

Piśmiennictwo

1. Naglak Z.: *Zespołowa gra sportowa*. Studium. Wrocław 1994. AWF.
2. Paluszek K.: *Nowoczesne nauczanie gry w piłkę nożną*. Wrocław 2003. Wydawnictwo BK.
3. Panfil R.: *Usprawnienie działań sportowców grających w piłkę nożną*. Wrocław 1994. AWF.
4. Panfil R., Żmuda W.: *Nauczanie gry w piłkę nożną*. Wrocław 1996. Wydawnictwo BK.
5. Stanisław A.: *Przystępny kurs statystyki w oparciu o program Statistica PL na przykładzie z medycyny*. Kraków 1998. Statsoft Polska.
6. Szwarec A.: *Metody oceny techniczno-taktycznych działań piłkarzy nożnych*. Gdańsk 2003. AWFIS.